

Téma I. Úvod do studia standardní makroekonomické teorie

I.1. Struktura a základní cíle tématu:

Název: **Makroekonomická teorie a makroekonomická politika - základní pojmy, souvislosti a problémy**

- A.** Standardní mikroekonomická a makroekonomická teorie
 - A1. Předmět zkoumání standardní ekonomie
 - A2. Předmět zkoumání a hlavní problémy mikroekonomie
 - A3. Předmět zkoumání a hlavní problémy makroekonomie
 - A4. Vztah a propojenost mikroekonomie a makroekonomie
 - A5. Funkce a význam makroekonomické teorie
- B.** Základní makroekonomické subjekty – obecná charakteristika
- C.** Makroekonomický koloběh - základní vazby a souvislosti
- D.** Základní makroekonomické veličiny – obecná charakteristika
 - D1. Makroekonomický produkt a důchod
 - D1.1. Nominální a reálný produkt
 - D1.2. Skutečný a potenciální produkt
 - D2. Zaměstnanost a nezaměstnanost
 - D3. Cenová hladina a inflace
 - D4. Vnější ekonomická pozice a platební bilance
- E.** Stabilizační makroekonomická politika – základní pojmy a souvislosti
 - E1. Makroekonomická teorie a makroekonomická politika
 - E2. Makroekonomická stabilita a fluktuace ekonomických veličin
 - E3. Liberální a intervencionistické směry v makroekonomii
 - E4. Hlavní cíle makroekonomické stabilizační politiky

Základní cíle:

- *úvod do studia standardní makroekonomické teorie základní úrovně na VŠE v Praze*
- *rámcové vymezení předmětu zkoumání standardní mikroekonomické a makroekonomické teorie, včetně jejich souvislostí a propojenosti*
- *rekapitulace funkcí a významu studia makroekonomické teorie pro posluchače VŠE v Praze*
- *vstupní seznámení se základními makroekonomickými kategoriemi a souvislostmi (makroekonomickými subjekty, makroekonomickým koloběhem a klíčovými veličiny)*
- *shrnutí hlavních problémů a cílů makroekonomické teorie a makroekonomické politiky, včetně jejich vzájemného vztahu*
- *naznačení kontroverznosti makroekonomické teorie a různých intelektuálních tradic, resp. škol v kontextu vývoje ekonomického vývoje*

I.2. Klíčové pojmy a souvislosti k zapamatování:

ad A) ekonomie a ekonomika (národní hospodářství), ekonomie (obecná ekonomická teorie) jako studium vybraných oblastí hospodářské aktivity, +vymezení předmětu (objektu) zkoumání soudobé standardní ekonomie, vymezení výčtem (popisem) problémů a vymezení definicí (zobecnění problémů), +různé definice předmětu zkoumání ekonomie, ekonomické směry, školy a proudy, standardní pojetí předmětu zkoumání ekonomie, ekonomie jako věda o volbě v podmínkách vzácnosti, statky volné a ekonomické, „vzácnostní“ definice předmětu ekonomie (economics), alternativní využití vzácných zdrojů, efektivní alokace zdrojů, triáda základních ekonomických problémů (Co?, Jak?, Pro koho?, resp. Proč?), +standardní ekonomie (+"ekonomie hlavních proudů"), +neoklasický a keynesovský směr, resp. intelektuální tradice, +moderní podoby základních škol standardního ekonomického myšlení, předmět zkoumání standardní mikroekonomické teorie, +řešení problémů rovnováhy (pomocí poptávkově-nabídkové analýzy) a optima (pomocí vztahů mezi veličinami), teorie dílčí a celkové (všeobecné) ekonomické rovnováhy, +princip vyrovnání mezních veličin jako kritérium efektivní alokace zdrojů, +racionalita ekonomického modelu člověka (+koncepte homo oeconomicus, člověka ekonomického), +neoklasická doktrína jako ideové východisko standardní mikroekonomie, +individualistické základy standardní ekonomické teorie, předmět zkoumání standardní makroekonomie, agregátní (souhrnné veličiny), makroekonomická rovnováha, poruchy makroekonomické rovnováhy, návrat

k makroekonomické rovnováze, stabilizační politika, regulační zásahy vlády do působení tržních sil (regulace dílčích subjektů a trhů, resp. usměrňování agregátních veličin) mikroekonomické základy (fundace) standardní makroekonomie, makroekonomický rámec fungování mikroekonomických procesů (resp. rozhodování mikroekonomických subjektů, základní funkce makroekonomie (pozitivní a normativní), pozitivní sdělení a normativní závěry, praktické využití makroekonomických modelů, ekonomické teorie a specializované ekonomické disciplíny

ad B) makroekonomické subjekty, rozhodnutí přijímaná ekonomickými subjekty, makroekonomické sektory, zapojení subjektů do makroekonomického koloběhu statků, služeb výrobních faktorů a výdajů, sektor domácnosti, domácnosti (spotřebitelé) jako vlastníci výrobních faktorů, důchody (příjmy) domácností (mzdy, renty, zisky, dividendy, nájemné aj.), přerozdělování důchodů, transferové důchody (transferové platby vlády domácnostem) – sociální dávky, podpory a příspěvky, využití důchodů domácností, zaplacení daní, spotřební výdaje domácností, spotřební statky (výrobky a služby), osobní úspory, +domácnosti osob a tzv. ústavní domácnosti, +domácnosti jako výlučně spotřební jednotky, +sektor domácností a chování spotřebitelů v mikroekonomii, sektor podniky, podniky (firmy, výrobci), funkce podniků, tvorba produktu (produkce), finální statky a meziprodukty, důchody (příjmy) podniků, výdaje (soukromé a vládní) na investiční statky a jejich financování úsporami, transferové důchody (např. subvence z vládního rozpočtu), využití důchodů podniků, úhrady nákladů na výrobní faktory, zaplacení daní, hrubé úspory podniků, důchody ve výši opotřebení fixního kapitálu (amortizace), čisté úspory podniků (zadržené, nevyplacené zisky), +členění podniků podle různých kritérií, +zahrnování výrobců do sektorů podniků, +kritéria ekonomické teorie a sektor podniků, sektor vláda, různé vymezení a souvislosti kategorie vláda (resp. stát), vládní regulace, vláda jako centrální a místní správní a zákonodárné instituce (resp. a centrální banka), +autority, vláda jako veřejný (státní a místní) sektor, podniky ve veřejném vlastnictví, +veřejný sektor, +veřejné statky, +veřejně poskytované služby, vláda jako soustava veřejných rozpočtů, rozpočty ústředních a místních vlád (státní a místní rozpočty), rozpočty fondů hospodářských s pevnými odvody (státní fondy), fondy zdravotního pojištění apod.), příjmy vlády, daně a povinné platby na sociální a zdravotní zabezpečení, resp. pojištění, vládní nákupy výrobků a služeb (statků, zboží a služeb), vládní spotřeba a vládní investice, transferové platby vlády (vládní transfery) domácnostem a výrobcům (sociální dávky, příspěvky a podpory, resp. subvence podnikům, úroky z vládního dluhu), rozpočtové saldo (rozpočtový přebytek a deficit), čisté vládní úspory, sektor zahraničí, domácí subjekty (rezidenti, tuzemci), zahraniční subjekty (nerezidenti, cizozemci), čistý export (čistý vývoz, čisté vývozy), export (vývoz, vývozy), import (dovoz, dovozy), úspory sektorů zahraničí a národní úspory

ad C) makroekonomický koloběh, vztahy mezi základními makroekonomickými subjekty čtyř sektorů, toky statků (výrobků a služeb), toky služeb výrobních faktorů, toky důchodů, toky výdajů, základní schéma makroekonomického koloběhu, uzavřenost koloběhu, kvazisektor úspory, +ilustrace makroekonomického koloběhu a národní účty ČR

ad D) základní makroekonomické veličiny, makroekonomický produkt (produkce, výstup) a důchod, tokové veličiny, finální statky, nominální a reálný produkt, stálé ceny (ceny základního období), běžné ceny (ceny běžného období), rozlišení vlivu růstu cen statků a růstu fyzického množství produkce, produkt skutečný a potenciální, mezera produktu (mezera výstupu, produkční mezera, produkční gap), +ekonomický růst, tempo růstu nominálního a reálného produktu, zaměstnanost a nezaměstnanost pracovní síly, skutečná a přirozená míra nezaměstnanosti, cenová hladina (agregátní všeobecná cenová hladina, resp. úroveň), +peněžní hodnota vyjádřena cenou, +absolutní a relativní ceny, cenové indexy, míra inflace, index spotřebitelských cen a další ukazatele inflace (indexy cen výrobců aj.), vnější ekonomická pozice, platební bilance, +obchodní bilance, přebytky a schodky platební bilance, mezinárodní (zahraniční) obchod výrobky a službami, mezinárodní pohyb kapitálu, základní makroekonomické veličiny (produkt, zaměstnanost, cenová hladina, pozice vůči zahraničí) a další makroekonomické veličiny, +vývoj hlavních makroekonomických veličin ekonomiky ČR

ad E) makroekonomická teorie a makroekonomická politika, +hospodářská politika, +cíle a nástroje hospodářské politiky, mikroekonomický a makroekonomický aspekt hospodářské politiky, makroekonomická stabilita, +ekonomická rovnováha, +stabilita jako vlastnost rovnováhy, +stabilní a nestabilní (labilní) rovnováha, +mikroekonomická a makroekonomická rovnováha a její modelování, pojetí makroekonomické stability, normativní vymezení kritérií makroekonomické stability, tempo růstu reálného produktu - odpovídající vývoji potenciálního produktu, nízká míra nezaměstnanosti – odpovídající vývoji přirozené míry nezaměstnanosti, nízká míra inflace v rámci tzv. mírné inflace, vnější ekonomická rovnováha jako vyrovnaná platební bilance, +normativně

stanovené cíle makroekonomického vývoje, fluktuace (kolísání, resp. výkyvy) makroekonomických veličin, makroekonomické nestability (rychlé kolísání produktu, rostoucí míra nezaměstnanosti, rostoucí míra inflace, nevyrovnanost platební bilance), resp. makroekonomické poruchy, +kvantitativní vyjádření míry nestability ekonomiky, +ukazatel ekonomické mizérie (strádání), +příčiny nestabilit, regulace nestabilit ze strany autorit, rozdílné postoje k otázkám vládní regulace, postoj liberální, +předpoklady a podoby liberálních přístupů, +klasický a moderní liberalismus, resp. neoliberalismus, +neoklasická ekonomie jako moderní podoba ekonomického liberalismu, „neviditelná ruka trhu“ a minimální úloha vlády v ekonomice, +tržní (cenový) mechanismus a jeho funkce, +flexibilita (pružnost) mezd a cen, vládní selhání, názory intervencionistické, +paternalismus, nepružnosti (strnulosti, rigidity), +nepružnost mezd a cen, tržní selhání, +užší a širší interpretace tržních selhání (neefektivnost, nerovnost, nestabilita), +příčiny a formy tržních selhání, +předpoklady podoby intervencionistických přístupů, „viditelná ruka (pěst) vlády“, +keynesovská ekonomie a její různé podoby, stabilizační politika, udržování makroekonomické stability, hlavní cíle stabilizační politiky (růst, zaměstnanost, stabilita cenové hladiny, vnější ekonomická rovnováha), +konfliktnost cílů stabilizační politiky, +magický čtyřúhelník (+magický mnohoúhelník), nástroje stabilizační politiky, dílčí politiky, fiskální politika, měnová (monetární) politika, obchodní politika, kursová politika (regulace měnových kursů), důchodová politika, cíle stabilizační politiky (proticyklická politika, politika udržování vysoké zaměstnanosti, protiinflační politika aj.), intervencionistické pojetí stabilizační politiky, aktivistická politika, diskreční politika (politika s volným rozhodováním), politika s pevnými pravidly, vestavěné stabilizátory, +pravidla pasivní politiky, liberální přístupy ke stabilizační politice, +rétorika versus faktický obsah makroekonomické regulace, strukturální politika, strukturální vývoj ekonomiky, usměrňování struktury ekonomiky z různých hledisek, +kompetitivní politika (resp. průmyslová politika), proexportní a protiimportní politika, podpora rozvoje zaostávajících regionů, podpora vědecky či technicky náročné produkce, podpora malých a středních firem, nástroje strukturální politiky, tradiční a liberální přístupy ke strukturální politice, +úloha autorit při utváření ekonomických struktur, politika stabilizační, strukturální a prorůstová, nástroje a cíle prorůstové politiky, +přístupy k prorůstové politice, hlavní proudy makroekonomie, +klasická a neoklasická ekonomie, +nová konzervativní (neokonzervativní) ekonomie, +neokeynsovská a postkeynesovská ekonomie, +dvě základní intelektuální tradice moderní makroekonomické teorie ("klasický", resp. neoklasický přístup a přístup keynesovský, resp. neokeynsovský), +fyziokraté (F. Quesnay), +klasická politická ekonomie (A. Smith, D. Ricardo aj.), +neoklasická ekonomie (A. Marshall, L. M. E. Walras, J. B. Clark, I. Fisher aj.) a její periodizace (předkeynesovská neoklasika, neoklasická ekonomie pod dominancí keynesovství, neokonzervativní ekonomie), +J. M. Keynes, +neokeynsovská ekonomie, +velká neoklasická syntéza (neoklasicko-keynesovská syntéza), nová keynesovská ekonomie (+resp. nové keynesovství), +Chicagská škola, +monetarismus (M. Friedman), +škola racionálních očekávání (nová klasická makroekonomie – R. E. Lucas aj.), +teorie reálného ekonomického cyklu, +teorie veřejné volby, +ekonomie strany nabídky, +modely "vyčišťujících se trhů" a přístupy "nevyčišťujících se trhů", liberalismus versus intervencionismus, konkurenční trhy a plná zaměstnanost, +alternativní (nestandardní) přístupy k ekonomické teorii, +institucionální, neoinstitucionální a nová institucionální ekonomie, +rakouská a neorakouská škola, +marxistická politická ekonomie

I.3. Hlavní zkratky, značky a rovnice:

Y - reálný produkt
Y_N (Y_N) - nominální produkt
Y* - potenciální produkt, resp. přirozená úroveň produktu
HDP (GDP) - hrubý domácí produkt
HNP (GNP) - hrubý národní produkt
g_Y - tempo růstu reálného produktu
g_{YN} - tempo růstu nominálního produktu
P - cenová hladina
 π (pí) - skutečná míra inflace
CPI - index spotřebitelských cen
u - skutečná míra nezaměstnanosti
u* - přirozená míra nezaměstnanosti
AS - agregátní nabídka
AD - agregátní poptávka
C - spotřební výdaje domácností (spotřeba)
PS - osobní úspory
GBS - hrubé úspory firem, tj. odpisy + nerozdělené zisky
NBS - čisté úspory firem, tj. nerozdělené zisky

NGS – čisté vládní úspory (úspory vlády), tj. $TA - TR - G_c$
BS – rozpočtové saldo
I – investiční výdaje firem (investice)
G ($G_I + G_c$) – vládní výdaje na nákup výrobků a služeb (vládní nákupy)
G_I – vládní výdaje na investice (vládní investice)
G_c – vládní výdaje na spotřební výrobky a služby (vládní spotřeba)
TR – transferové platby vlády
X – export (vývoz)
M – import (dovoz)
NX – čistý export, tj. $X - M$

I.4. Doporučená studijní literatura:

základní: **[1] - kap. 1. (1.1. - 1.5.), kap. 2. (2.4.), kap. 5. (5.1.), kap. 10. (10.1.);** [5] - kap. 1., kap. 3. (3A., 3B.), kap. 5. (5A.); [2] - kap. 1. (1.1. - 1.10.); [13] - kap. 1., kap. 2., kap. 3., kap. 19., kap. 20.

rozšiřující: [4] - kap. 1., kap. 2.; [7] - kap. 1. (1.1. - 1.4.); [6] - kap. 1. (1.1. - 1.6.), kap. 2. (2.1., 2.2.), kap. 4. (4.1., 4.2., 4.5.); [11] - kap. 16. (16.1. - 16.6.), kap. 18. (18.1. - 18.6.), kap. 19. (19.1. - 19.5.); [19] - kap. 1., kap. 2., kap. 3.

I.5. Otázky pravda/nepravda:

1. podle intervencionistických přístupů způsobují tržní selhání pouze nevhodné zásahy vlády

P	N
----------	----------
2. makroekonomie zkoumá chování dílčích ekonomických subjektů a mikroekonomie se zabývá hospodářstvím jako celkem

P	N
----------	----------
3. ekonomii (resp. ekonomickou teorii) lze také nazírat jako studium vybraných oblastí hospodářské aktivity

P	N
----------	----------
4. v kontextu schématu makroekonomické koloběhu platí, že výdaje na investiční statky pocházejí z kvazisektoru úspory

P	N
----------	----------
5. vnější ekonomická pozice ekonomiky bývá zpravidla vyjádřována prostřednictvím vývoje deficitu státního rozpočtu

P	N
----------	----------
6. keynesovská ekonomie poukazuje na problém AD, která je nedostatečná pro dosažení tzv. plné zaměstnanosti

P	N
----------	----------
7. transferové platby vlády nejsou součástí vládních nákupů výrobků a služeb

P	N
----------	----------
8. rozdíl mezi příjmy vlády na straně jedné a transferovými platbami a spotřebními nákupy vlády na straně druhé tvoří čisté vládní úspory

P	N
----------	----------
9. důchodová politika může mít podobu regulace mezd a cen

P	N
----------	----------
10. rozdíl mezi příjmy a výdaji vlády tvoří rozpočtové saldo – kladné (přebytek) nebo záporné (deficit)

P	N
----------	----------
11. mezi vládní nákupy neřadíme vládní spotřebu

P	N
12. úroky z vládního dluhu patří mezi vládní transfery
P	N
13. ekonom s liberálními názory by pravděpodobně doporučoval stimulovat vývoz domácí ekonomiky prostřednictvím subvencí vývozcům
P	N
14. dílo „Pojednání o podstatě a původu bohatství národů“ A. Smitha bylo napsáno jako reakce na keynesovské teorie z druhé poloviny 20. století
P	N
- +15. koncepce tzv. ekonomického člověka představuje model lidského chování používaný v ekonomii, založený na principech racionality a optimalizace, kdy tento abstraktní jedinec jedná tak, aby maximalizoval svůj individuální užitek
P	N

Řešení:

1.N 2.N 3.P 4.P 5.N 6.P 7.P 8.P 9.P 10.P 11.N 12.P 13.N 14.N 15.P

I.6. Kvizové otázky:

- 1) Makroekonomická stabilita může být představována:
- a) tempem růstu skutečného produktu, odpovídajícím vývoji tzv. potenciálního produktu
 - b) vyrovnanou platební bilancí
 - c) mírou nezaměstnanosti na úrovni tzv. přirozené míry nezaměstnanosti
 - d) nízkou mírou inflace, v rámci tzv. mírné inflace
 - e) platí vše uvedené
- 2) Ovlivňování agregátní poptávky prostřednictvím změny množství peněz v ekonomice obvykle řádíme do oblastí:
- a) fiskální politiky
 - b) důchodové politiky
 - c) měnové politiky
 - d) strukturální politiky
 - e) obchodní politiky
- 3) Ekonomické statky jsou:
- a) užitečné a vyskytují se v neomezeném množství
 - b) užitečné a vyskytují se v omezeném množství
 - c) neužitečné a vyskytují se v neomezeném množství
 - d) neužitečné a vyskytují se v omezeném množství
 - e) neplatí žádná z nabídek
- 4) Mezi makroekonomické subjekty náleží:
- a) domácnosti
 - b) podniky
 - c) vláda
 - d) zahraničí
 - e) vše výše uvedené
- 5) Mezi příjmy vlády lze zařadit:
- a) vládní transfery
 - b) vládní nákupy výrobků a služeb

- c) vládní spotřebu
 - d) vládní investice
 - e) povinné platby na sociální a zdravotní zabezpečení, resp. pojištění
- 6) Hrubé úspory podniků mají podobu:
- a) zadržovaných (nevyplacených) zisků - tj. čistých úspor podniků
 - b) zaplacených daní
 - c) důchodů ve výši opotřebení fixního kapitálu
 - d) úhrady nákladů na výrobní faktory
 - e) platí nabídka ad a) + ad c) současně
- 7) Nominální hrubý domácí produkt je:
- a) celková hodnota finálních statků měřená v běžných cenách
 - b) celková hodnota finálních statků bez čistého exportu
 - c) celková hodnota finálních statků hypoteticky produkovaných při plném využití všech zdrojů
 - d) celková hodnota finálních statků v cenách korigovaných o skutečnou míru inflace
 - e) nic z uvedeného neplatí
- 8) Makroekonomie zkoumá:
- a) tržní ekonomiku jako celek
 - b) procesy nastolující makroekonomickou rovnováhu
 - c) jevy a procesy narušující makroekonomickou rovnováhu
 - d) odstranění či zmírnění poruch a odchylek od makroekonomické rovnováhy
 - e) vše výše uvedené
- 9) Míra inflace bývá nejčastěji měřena prostřednictvím:
- a) indexů cen výrobců
 - b) indexu dovozních a vývozních cen
 - c) indexu cen stavebních prací
 - d) indexu spotřebitelských cen
 - e) průměrného indexu, který zohledňuje výše uvedené cenové indexy
- 10) Mezi základní makroekonomické veličiny náleží:
- a) produkt (jako např. HDP)
 - b) zaměstnanost (a s ní související míra nezaměstnanosti)
 - c) cenová hladina (rostoucí tempem míry inflace)
 - d) vnější ekonomická pozice dané země (vyjádřená stavem platební bilance)
 - e) vše výše uvedené
- +11) Keynesovské proudy v ekonomii zdůrazňují:
- a) poptávkové omezení ekonomiky
 - b) nabídkové omezení ekonomiky
 - c) nedokonalosti trhů (tržní selhání)
 - d) ústřední úlohu měnové politiky
 - e) dokonalou flexibilitu mezd a cen
- +12) Amerického ekonoma Miltona Friedmana můžeme zařadit mezi:
- a) keynesovské ekonomy
 - b) nové keynesovské ekonomy
 - c) ekonomy tzv. Chicagské školy
 - d) představitele monetaristické teorie
 - e) představitele liberálních proudů v ekonomii

Řešení:

1) e 2) c 3) b 4) e 5) e 6) e 7) a 8) e 9) d 10) e 11) a, c 12) c, d, e

I.7. Řešené příklady, problémy a úkoly:

- 1) Rozlište předmět zkoumání standardně pojímané makroekonomie a mikroekonomie. Uveďte příklady. Jedná se v případě mikroekonomie a makroekonomie o dvě oddělené a nesouvisející vědní disciplíny? Proč? Vysvětlete a uvádějte příklady
- 2) Zařadíte uvedené situace, resp. problémy spíše do oblasti zkoumání mikroekonomie nebo makroekonomie? Zdůvodněte.
 - a) vyšší ceny automobilů redukovaly jejich prodeje v nižší míře než se zvýšily ceny
 - b) vysoké čisté ekonomické zisky monopolních výrobců byly sníženy vládní regulací cen
 - c) v důsledku fiskální expanze klesla nezaměstnanost
 - d) růst měnového kursu stimuluje čisté vývozy
- 3) Zařadíte uvedené výroky spíše do kontextu zkoumání pozitivní či normativní ekonomie? Proč?
 - a) zákon by měl garantovat navždy vyrovnaný rozpočet
 - b) vláda musí udržovat míru nezaměstnanosti vždy pod 5 %
 - c) vládní výdaje se skládají z vládních nákupů výrobků a služeb a transferů vlády
 - d) rozdíl mezi potenciálním HDP a skutečným HDP se nazývá produkční mezera
- +4) a) Považujete za kontroverznější oblast ekonomii pozitivní či normativní? Proč? Je standardní ekonomii pozitivní či normativní?
 - b) Považujete za kontroverznější standardní mikroekonomickou nebo makroekonomickou teorii? Proč? Uveďte příklady sporů a jejich implikací.
- 5) Uveďte alespoň jeden z nástrojů, který využívají následující politiky:
 - a) měnová
 - b) fiskální
 - c) strukturální
 - d) obchodní
 - e) prorůstová
- 6) Řešte následující úkoly a vždy předpokládejte jinak stejné podmínky:
 - a) Určete, jaký byl v daném roce modelový vývoj nominálního HDP, pokud:
 - a1) reálný HDP i cenová hladina vzrostly
 - a2) reálný HDP klesl a cenová hladina vzrostla
 - a3) reálný HDP stagnoval a cenová hladina vzrostla
 - b) Určete, jaký byl v daném roce modelový vývoj reálného HDP, pokud:
 - b1) nominální HDP vzrostl a cenová hladina byla stabilní
 - b2) nominální HDP stagnoval a cenová hladina vzrostla
 - b3) nominální HDP i cenová hladina vzrostly
 - c) Určete, jak se přibližně změnil:
 - c1) nominální produkt, pokud ve zkoumaném roce vzrostl reálný produkt o 3 % a cenová hladina vzrostla o 1 %
 - c2) reálný produkt, pokud ve zkoumaném roce vzrostl nominální produkt o 3 % a cenová hladina poklesla o 1 %
- 7) Jaká bude míra inflace v roce 2000 v hypotetické zemi Bonzanie, jestliže index spotřebitelských cen dosahoval v roce 1999 hodnoty 100 a v roce 2000 hodnoty 110?
- 8) Cenový index pro rok 2000 činil 100 a pro rok 2002 byl 120. Nominální HDP v roce 2000 byl 360 mld. EUR a v roce 2002 činil 480 mld. EUR. HDP v roce 2002 v cenách roku 2000 činil:

- a) 300 mld. EUR
 - b) 384 mld. EUR
 - c) 400 mld. EUR
 - d) 424 mld. EUR
 - e) 600 mld. EUR
- 9) Uvedte čtyři hlavní cíle makroekonomické stabilizační politiky. V čem spočívá "magičnost" těchto cílů? Existuje příklad substituce některých cílů stabilizační politiky? +Jaké cíle tradičně preferují keynesovští ekonomové a monetaristé?
- 10) Zjistěte, kdo náleží mezi poslední laureáty Nobelovy ceny za ekonomii. V čem spočívá jejich hlavní přínos pro rozvoj ekonomické vědy? Od kdy je Nobelova cena za ekonomii udělována a kdo byl prvním oceněným? Odkud pochází naprostá většina oceněných? Kolik z nich bylo žen?

Řešení:

- ad 1) *standardní ekonomie je tradičně členěna na **mikroekonomii** (řecky mikros - malý, **studující chování dílčích ekonomických subjektů převážně na dílčích trzích** - hledí na problémy "očima" jednotlivého subjektu) a **makroekonomii** (řecky makros - velký, **zabývající se souhrnnými, agregátními, jevy a studující tedy tržní ekonomiku jako celek**, jak v krátkodobém, tak i dlouhodobém pohledu); mikroekonomie řeší např. problém rovnováhy na dílčím trhu bot či problém optima spotřebitele při nákupu dvou statků, makroekonomie se zabývá např. makroekonomickou rovnováhou, inflací, nezaměstnaností, stabilizační politikou apod.; ve výuce jsou obě disciplíny relativně samostatné, ve skutečnosti však mezi nimi existují mnohé spojitosti a praktická neoddělitelnost - viz mikroekonomickou fundaci makroekonomické analýzy, resp. makroekonomický rámec rozhodování mikroekonomických subjektů - podrobněji viz doporučenou literaturu [1], [2], [4], [5], [7], [13], [19], [20] aj.*
- ad 2) a) **mikroekonomie** b) **mikroekonomie** c) **makroekonomie** d) **makroekonomie**
(viz vymezení předmětu mikroekonomie a makroekonomie v př. 1) zde - podrobněji viz doporučenou literaturu [1], [2], [4], [5], [7], [13], [19], [20] aj.)
- ad 3) a) **normativní** b) **normativní** c) **pozitivní** d) **pozitivní**
(pozitivní sdělení neobsahují hodnotové a etické soudy - blíže viz doporučenou literaturu [1], [5], [13], [19], [20])
- ad 4) a) Za kontroverznější je považována **oblast normativní ekonomie, obsahující také etické a hodnotové soudy**. Normativní ekonomie ekonomickou realitu nejen popisuje, ale i hodnotí a formuluje doporučení např. pro zvýšení blahobytu společnosti. Ekonomie pozitivní ekonomickou realitu pouze popisuje a nehodnotí (deklaruje se jako hodnotově neutrální). Řada nestandardních přístupů k ekonomické teorii se otevřeně hlásí ke své normativnosti (např. marxistická politická ekonomie), **standardní ekonomie** (především neoklasická) **je obvykle vymežována jako pozitivní**. V neoklasické teoretickém systému však vedle koncepcí ekonomické rovnováhy, chápaných ve smyslu pozitivní ekonomie, existuje i tzv. ekonomie blahobytu, zkoumající cíle efektivní alokace zdrojů, která bývá považována za normativní oblast neoklasiky. Ekonomie blahobytu je však častým terčem kritiky např. ze strany rakouské a neorakouské ekonomie. Podrobněji viz doporučenou literaturu [1], [2], [4], [5], [6], [11], [19], [22].
- b) Standardní **mikroekonomická teorie** vychází z neoklasické doktríny a **představuje relativně méně kontroverzní oblast zkoumání**. V současnosti neexistuje konsensus v rámci „ekonomie hlavních proudů“ a ekonomové, zejména v makroekonomické rovině, hledají nový výchozí model. Příkladem kontroverzností soudobé standardní makroekonomické teorie je např. **spor o sklon křivky krátkodobé agregátní nabídky** (srov. téma V.). V rámci „ekonomie hlavních proudů“ vedle sebe existují (a mnohdy se i prolínají a doplňují) různé podoby ekonomie neoklasické a neokeynesovské - příslušné teoretické modely potom mají rozdílné hospodářskopolitické implikace. Blíže viz doporučenou literaturu [1], [2], [4], [5], [6], [11], [19], [22].
- ad 5) a) měnová (monetární) politika centrální banky spočívá nejčastěji v ovlivňování množství peněz v ekonomice, tím také ovlivňování úrokových měr, a následně podnikatelské aktivity, mezi její nástroje náleží nástroje přímé (úvěrové limity, úvěrové stropy aj.) a nepřímé - **operace na volném (otevřeném) trhu, změny sazby povinných**

minimálních rezerv a diskontní politika (podrobněji viz téma XIII.), měnová politika náleží k dílčím stabilizačním politikám

- b) fiskální politika je uskutečňována prostřednictvím veřejných rozpočtů, nástroje fiskální politiky představuje **příjmová a výdajová stránka rozpočtu**, v keynesovském pohledu bývá účinnost těchto nástrojů interpretována pomocí vlivu na agregátní poptávku, rozpočtové příjmy lze regulovat např. **změnou míry zdanění důchodů** (či změnou povinných plateb sociálního zabezpečení), rozpočtové výdaje jsou představovány **vládními nákupy a transferovými výdaji vlády** (v podobě transferových plateb domácnostem a podnikovému sektoru v podobě subvencí) – srov. téma XIV., fiskální politika náleží k dílčím stabilizačním politikám
- c) strukturální politika je vztahována ke strukturálnímu vývoji ekonomiky a týká se usměrňování odvětvové struktury (tj. kompetitivní, resp. průmyslová politika), struktury výroby z hlediska zapojení do mezinárodní dělby práce (proexportní nebo protiimportní politika), struktury výroby podle sofistikovanosti výstupu (podpora vědecky, výzkumně a technicky náročné výroby), struktury podle regionálního rozmístění výroby (podpora rozvoje zaostalých oblastí) či struktury ekonomiky z hlediska velikosti výrobců a navazující tvorby konkurenčního prostředí (podpora malých a středních podniků aj.), tradiční přístup zde spočívá ve **využití fiskální, měnové, obchodní či kursové politiky jako nástrojů politiky strukturální** (též srov. téma VII. a téma X.)
- d) vláda může používat obchodní politiku např. k rozšíření domácí výroby podporou exportu či omezením importu (pomocí nástrojů protekcionismu – např. **cla, kvóty, dobrovolné restriktce**), obchodní politika náleží k dílčím politikám udržujícím makroekonomickou stabilitu, obchodní politika jako **usměrňování exportu a importu** představuje součást zahraničněekonomické politiky, obsahující také např. regulaci měnových kursů (kursová politika) či regulace mezinárodního pohybu kapitálu (srov. téma XV.)
- e) prorůstová politika představuje další případ makroekonomické vládní regulace (vedle politiky stabilizační a strukturální), jde o **opatření explicitně zaměřená na podporu ekonomického růstu** (např. **politika stimuluje zapojení výrobních faktorů, podporující technologický rozvoj, včetně investic do lidského kapitálu či infrastruktury**) – srov. téma X.

ad a) – ad e) – podrobněji viz doporučenou literaturu [1], [2], [4], [5], [6], [7] apod.

ad 6) a1) **vzrostl** (nominální produkt = reálný produkt·cenová hladina)

a2) **nelze jednoznačně určit** (záleží na poměru poklesu reálného produktu a růstu cenové hladiny)

a3) **vzrostl**

b1) **vzrostl** (reálný produkt = nominální produkt/cenová hladina)

b2) **poklesl**

b3) **nelze jednoznačně určit** (záleží na poměru růstu obou veličin)

ad a1) – ad b3) – uvažujeme indexy veličin

c1) **vzrostl přibližně o 4 %** (tempo růstu nominálního produktu rovná se přibližně tempo růstu reálného produktu plus míra inflace) – přesný výsledek získáme vynásobením indexů reálného produktu a cenové hladiny, tj. $1,03 \cdot 1,01 = 1,0403$

c2) **vzrostl přibližně o 4 %** (tempo růstu reálného produktu je přibližně rovno tempo růstu nominálního produktu minus míra inflace) – přesný výsledek: $1,03/0,99 = 1,0404$

ad a1) – ad c2) – blíže viz doporučenou literaturu [1], [5], [6] aj. (též srov. téma II., IX. a X.)

ad 7) míra inflace (π) je vyjádřena jako tempo růstu cenové hladiny ($\pi_t = ((P_t - P_{t-1})/P_{t-1}) \cdot 100\%$), $\pi = ((110 - 100)/100) \cdot (100 \%) = 10 \%$ (srov. téma IX.)

ad 8) platí nabídka **c**), $480 \text{ mld. EUR}/1,2 = 400 \text{ mld. EUR}$ (též srov. téma IX.), reálný produkt (ve stálých cenách – cenách základního období) = nominální produkt (v běžných cenách – cenách běžného období)/cenový index

ad 9) tradičně bývá uváděn **dostatečný růst HDP, nízká míra nezaměstnanosti** (na úrovni přirozené míry nezaměstnanosti), **nízká míra inflace** v rámci tzv. mírné inflace a **vyrovnaná platební bilance** (též srov. ot. 1) v části I.6.); tyto cíle jsou však **konfliktní** a orientace na růst (tedy obvykle i vyšší zaměstnanost) může být na úkor např. vyšší inflace či deficitu platební bilance apod. (samozřejmě jsou možné i jiné pohledy na cíle makroekonomické politiky – blíže viz doporučenou literaturu); příkladem jistě substitute může být **původní Phillipsova křivka - substitute mezi inflací a nezaměstnaností** (také zde však existují i jiné interpretace – podrobněji viz téma IX.); tradiční keynesovství preferuje boj s nezaměstnaností, monetaristé především boj s inflací – podrobněji viz doporučenou literaturu [1], [2], [5], [7], [11], [14], [19], [22], též srov. př. 10) v části I.8.

ad 10) V roce 2000 byli oceněni: J. J. Heckman (nar. 1944), USA a D. L. Mc Fadden (nar. 1937), USA - "za vyvinutí teorie a metod z oblasti mikroekometrie a jejich aplikace". V roce 2001 cenu získali: G. A. Akerlof (nar. 1940), USA, M. Spence (nar. 1943), USA a J. E. Stiglitz (nar. 1943), USA - "za analýzu trhů s asymetrickými informacemi". V roce **2002** cenu získali: **D. Kahneman** (nar. 1934), Izrael/USA - "za integraci poznatků z psychologického výzkumu do ekonomické analýzy" (Kahnemanovi jsou připisovány zásluhy o vznik tzv. behaviorální ekonomie zpochybňující např. racionální koncepci homo oeconomicus) a **V. L. Smith** (nar. 1927), USA - "za práce na experimentálních metodách v oblasti výzkumu hospodářství" (Smith rozvinul např. metody laboratorních ekonomických pokusů). Nobelova cena za ekonomii byla udělena **poprvé v roce 1969**, a to R. A. K. Frischovi (1895 - 1973), Norsko a J. Tinbergenovi (1903 - 1994), Holandsko - "za rozvoj a aplikaci dynamických modelů při analýze ekonomických procesů". Od ustavení ceny za ekonomii bylo do roku 2002 včetně **z celkově 49 oceněných 37 vybráno z vědců působících na univerzitách v USA - vždy šlo muže**. Blíže viz doporučenou literaturu [11], [12], [19], [22] aj. Též viz př. 8), 10) v subkapitole I.9.

I.8. Doporučené příklady, úkoly a náměty k diskusi:

- 1) Jaký je vztah mezi standardně pojímanou mikroekonomickou a makroekonomickou teorií? V tomto kontextu komentujte tvrzení laureáta Nobelovy ceny za ekonomii (1970) P. A. Samuelsona - "Neexistuje skutečný protiklad mezi mikroekonomií a makroekonomií. Obě jsou živé. Jste méně než polovzdělání, jestliže rozumíte jednomu, zatímco ignorujete druhé. Nemůžeme dokonce ani říci, co přijde první ..." (Economics. 11. vydání. New York, Mc Graw - Hill Book Company 1980, s. 356).
- 2) Uvedte pět problémů, které jsou předmětem zkoumání makroekonomické teorie. Zdůvodněte a diskutujte.
- 3) Určete míru inflace v roce 2002 v hypotetické zemi Tau, pokud index CPI dosáhl v roce 2001 hodnoty 100 a v roce 2002 hodnoty 105.
- 4) a) Jaký byl v daném roce modelový vývoj nominálního HNP (za ceteris paribus), pokud reálný HNP i cenová hladina poklesly?
b) Jaký byl v daném roce modelový vývoj reálného HNP (za ceteris paribus), pokud nominální HNP i cenová hladina poklesly?
c) Určete, jak se přibližně změnil (za ceteris paribus) reálný produkt, pokud ve zkoumaném roce vzrostl nominální produkt o 10 % a cenová hladina vzrostla o 4 %?
- 5) Znáte následující veličiny: reálná mzdová sazba, reálný makroekonomický produkt v daném roce, nominální makroekonomický produkt v daném roce. Jak zde zjistíte nominální mzdovou sazbu? Uvažujte jinak stejné podmínky.
- +6) Definují předmět (objekt) zkoumání ekonomické teorie všichni ekonomové obdobným způsobem? Proč? Diskutujte a uvádějte příklady.
- 7) V učebnici Macroeconomics její autor R. J. Gordon uvádí toto: "Většina politických sporů pochází z neslučitelnosti hodnotných ekonomických cílů. Většina lidí by chtěla stabilní cenovou hladinu a míru nezaměstnanosti blízkou nule. Ale tento stav nirvány nemůže být běžně dosažen, pokud vůbec někdy. Makroekonomie, stejně jako ekonomie všeobecně, je věda o volbě, při existujících omezeních u každé možné alternativy" (New York, Harper - Collins College 1978, s.14) . Odvodte z výše uvedené úvahy závěr o vztazích mezi základními makroekonomickými veličinami, resp. o hlavních cílech stabilizační politiky. Diskutujte.
- 8) Jedním z cílů makroekonomické politiky je stabilita cenové hladiny. Domníváte se, že je žádoucí dosáhnout tohoto cíle administrativním zmrazením mezd a cen? Proč? Diskutujte.
- +9) Seřadte následující ekonomické školy a proudy podle vztahu k tržnímu mechanismu, resp. vládním zásahům do ekonomiky: koncepce J. M. Keynese (1), neokeynesovská ekonomie v podobě tzv. velké neoklasické syntézy (2), monetarismus M. Friedmana (3), nová klasická makroekonomie (škola racionálních očekávání) R. E. Lucase (4), marxistická politická ekonomie (5). Řazení proveďte od škol, které nejvíce kritizují tržní koordinace ekonomických aktivit (a doporučují více vládních zásahů do ekonomiky) směrem k proudům, které více

kritizují vládní zásahy (a tedy více preferují fungování neregulovaného tržního mechanismu). Správné pořadí je:

- a) 5, 1, 2, 4, 3
- b) 5, 1, 2, 3, 4
- c) 4, 3, 2, 1, 5
- d) 3, 4, 2, 1, 5
- e) 5, 2, 1, 3, 4

+10) Přiřadíte následující tvrzení spíše stoupencům keynesovství nebo monetarismu?

- a) inflace je vždy a všude peněžním jevem
- b) agregátní poptávka (především poptávka po investicích) je nedostatečná k dosažení tzv. plné zaměstnanosti
- c) mzdy a ceny jsou krátkodobě nepružné
- d) vládní regulace má převážně destabilizující účinky
- e) vláda je odpovědná za chod ekonomiky a měla by se soustředit na zajišťování vysoké zaměstnanosti
- f) ekonomika je samočinně naváděna na úroveň přirozené míry nezaměstnanosti

Řešení:

ad 1) *standardní ekonomie (tzv. ekonomie hlavních proudů – tj. různých podob neoklasické ekonomie a ekonomie keynesovské) je tradičně členěna na **oblast mikroekonomie a makroekonomie** (srov. př. 1) v části I.7.), relativní samostatnost obou disciplín vystupuje v rámci výuky a studia, ve skutečnosti **není jejich oddělování možné** – viz **mikroekonomickou fundaci makroekonomické teorie** (např. viz mikroekonomické zakotvení křivky agregátní nabídky především v podobě fungování trhu práce v tématu V., resp. VIII.) a **makroekonomický rámeček fungování mikroekonomických procesů** (rozhodování mikroekonomických subjektů je ovlivňováno makroekonomickým prostředím a okolnostmi – např. viz změny individuální spotřebitelské poptávky pod vlivem změn důchodů díky ekonomickému růstu apod.), obě roviny zkoumání (mikroekonomická a makroekonomická) se také zabývají regulačními zásahy vlády do působení tržních sil (viz mikroekonomický a makroekonomický rozměr hospodářské politiky – srov. doporučenou literaturu [13], [23]), i zde je však možné setkat se také s odlišnými názory volajícími po větší samostatnosti např. mikroekonomické teorie pojmávané formálně logicky a v moderních interpretacích se překrývající s ekonometrií či matematikou (podrobněji viz doporučenou literaturu [1], [2], [5], [7], [13] aj.*

ad 2) *např. **inflace** (viz téma IX.), **nezaměstnanost** (viz téma VIII.), **determinace rovnovážného makroekonomického produktu** (viz témata III., IV., V.), **dlouhodobý ekonomický růst** (viz téma X.), **pozice vůči zahraničí vyjádřená platební bilancí** (viz téma XII.) – též srov. př. 1), 2) v subkapitole I.7.*

ad 3) **5 %** ($\pi = (105 - 100)/100 \cdot (100 \%)$)

ad 4) a) **poklesl**

b) **nelze jednoznačně určit** (záleží na poměru poklesu obou veličin)

c) **vzrostl přibližně o 6 %** (přibližně 10 % - 4 %)

ad 5) *nominální produkt = reálný produkt · cenová hladina, z toho cenová hladina = nominální produkt/reálný produkt, reálná mzdová sazba = nominální mzdová sazba/cenová hladina, z toho tedy **nominální mzdová sazba = reálná mzdová sazba · cenová hladina** (blíže viz doporučenou literaturu [1], [2], [4], [5] aj.)*

ad 6) ***standardní ekonomie** bývá vymezována jako věda zkoumající alternativní možnosti využití vzácných zdrojů (srov. př. 6) e) v subkapitole I.9.), bývá pojímána jako **ekonomie pozitivní** (srov. př. 4) v části I.7.) a je členěna na oblast mikroekonomie a makroekonomie (srov. př. 1) v části I.7.), vychází z individualistických liberálních teoreticko-metodologických východisek a z dominantní výchozí mikroekonomické sféry (viz princip **metodologického individualismu**, kdy chování celku je vysvětlováno chováním jeho částí, zde individuálních ekonomických subjektů); alternativní (nestandardní) ekonomické směry a školy hledí na vymezení předmětu ekonomické teorie odlišně, např. formulují jako vědu normativní*

(marxistická politická ekonomie apod.), staví na kolektivistických základech a pojmají člověka nikoli jako izolovaného Robinsona, ale jako bytost společenskou (marxistická politická ekonomie, institucionalismus, postkeynesovci aj. – též srov. př. 9) zde); **klasická škola politické ekonomie** vymezovala politickou ekonomii jako vědu zkoumající tvorbu bohatství země (A. Smith) a rozdělování výsledků výroby (D. Ricardo); **tradiční vymezení předmětu zkoumání pozitivní standardní ekonomie (economics)** – zde především ve smyslu mikroekonomie) je připisováno L. Ch. Robbinsovi (chování lidí ve vztahu mezi cíli a vzácnými zdroji s alternativním použitím), resp. P. A. Samuelsonovi (viz př. 6) e) v části I.9.); **J. M. Keynes** předmět ekonomie rozšířil dále o zkoumání podmínek zapojení vzácných zdrojů do výroby (Keynes však řešil problémy makroekonomické – hledal příčiny poruch a nástroje stabilizace makroekonomického systému, přičemž vycházel z odlišných teoreticko-metodologických východisek); nestandardní **marxistická politická ekonomie** se zabývá zkoumáním společenské výroby a klade pozornost zejména na výrobní vztahy (především vlastnické) v úzké souvislosti s vývojem výrobních sil a nadstavby – vše pod zorným úhlem historického vývoje; různé podoby **ekonomie institucionální** zdůrazňují úlohu institucí (prostředí – právních norem, zákonů, tradic, kultury apod.) pro ekonomické rozhodování apod.; podrobněji viz doporučenou literaturu [8], [11], [12], [19], [22] aj.

ad 7) mezi základní makroekonomické veličiny řadíme **produkt, zaměstnanost, cenovou hladinu a vnější ekonomickou pozici země**, se kterými také korespondují hlavní cíle makroekonomické stabilizační politiky (viz kviz 1) v části I.6., př. 9) v části I.7.), **cíle stabilizační politiky jsou však konfliktní** – např. **orientace na růst produktu a vyšší zaměstnanost s sebou obvykle nese i tlak na růst cenové hladiny** (též viz Phillipsovu křivky v tématu IX.) – podrobněji viz doporučenou literaturu [1], [4], [5], [19] apod.

ad 8) důchodová politika zaměřena na regulaci mezd a cen (např. v podobě jejich zmrazení) **může působit protiinflačně** (kdy může dojít k poklesu míry inflace i bez růstu nezaměstnanosti a poklesu produktu) a je zaměřená na nabídku (resp. náklady), jde o diskutovaný alternativní (nestandardní) přístup k léčení inflace (srov. téma IX.), obvykle je však **poukazováno na řadu problémů, které jsou s těmito opatřeními spojeny** (narušení fungování tržního mechanismu – např. v oblasti generování informací či alokační efektivnosti - , po uvolnění mzdy a ceny mohou prudce vzrůst – inflace je pouze potlačena, oddálena, podmínkou je zde i současná restrikce agregátní poptávky atd.), blíže viz doporučenou literaturu [1], [7], [14]

ad 9) platí nabídka **b)** - podrobněji viz doporučenou literaturu [6], [7], [11], [12], [19], [22] aj.

- ad 10) a) **monetarismu**
 b) **keynesovství**
 c) **keynesovství**
 d) **monetarismu**
 e) **keynesovství**
 f) **monetarismu**

ad a) – ad f) – blíže viz doporučenou literaturu [1], [6], [7], [8], [11], [14], [15], [19], [22] aj., zde zjednodušeně neodlišujeme různé podoby keynesovské ekonomie (původní koncepce J. M. Keynesa, neokeynesovství, nová keynesovská ekonomie apod.), typickým a klíčovým představitelem monetarismu je míněn M. Friedman

Doporučené domácí úkoly:

zde - př. 1, 3, 4, 10; dále I.9. - př. 3, 4, 5, 6

[1] - s. 18/cv. 1, 2, 3, 6, s. 19/cv. 7, s. 19/úkol 3; [18] – téma II.1.; [16] – téma č. 1./př. 1, 2, 4, 5, 6, téma č. 1. dodatek/př. 1, 2, 3, 4, téma č. 2./př. 2, 3, 4, 5; [5] - s. 13/ot. 1, 5, s. 53/ot. 2, 8, s. 100/ot. 1, 2; [4] - s. 43/př. 14, s. 59/př. 3, 7; [20] - s. 12/př. 2, 3, 6, 7, 10

I.9. Grafické úkoly, schémata a doplňování:

+1) Komu ze slavných ekonomů přiřadíte následující citáty?

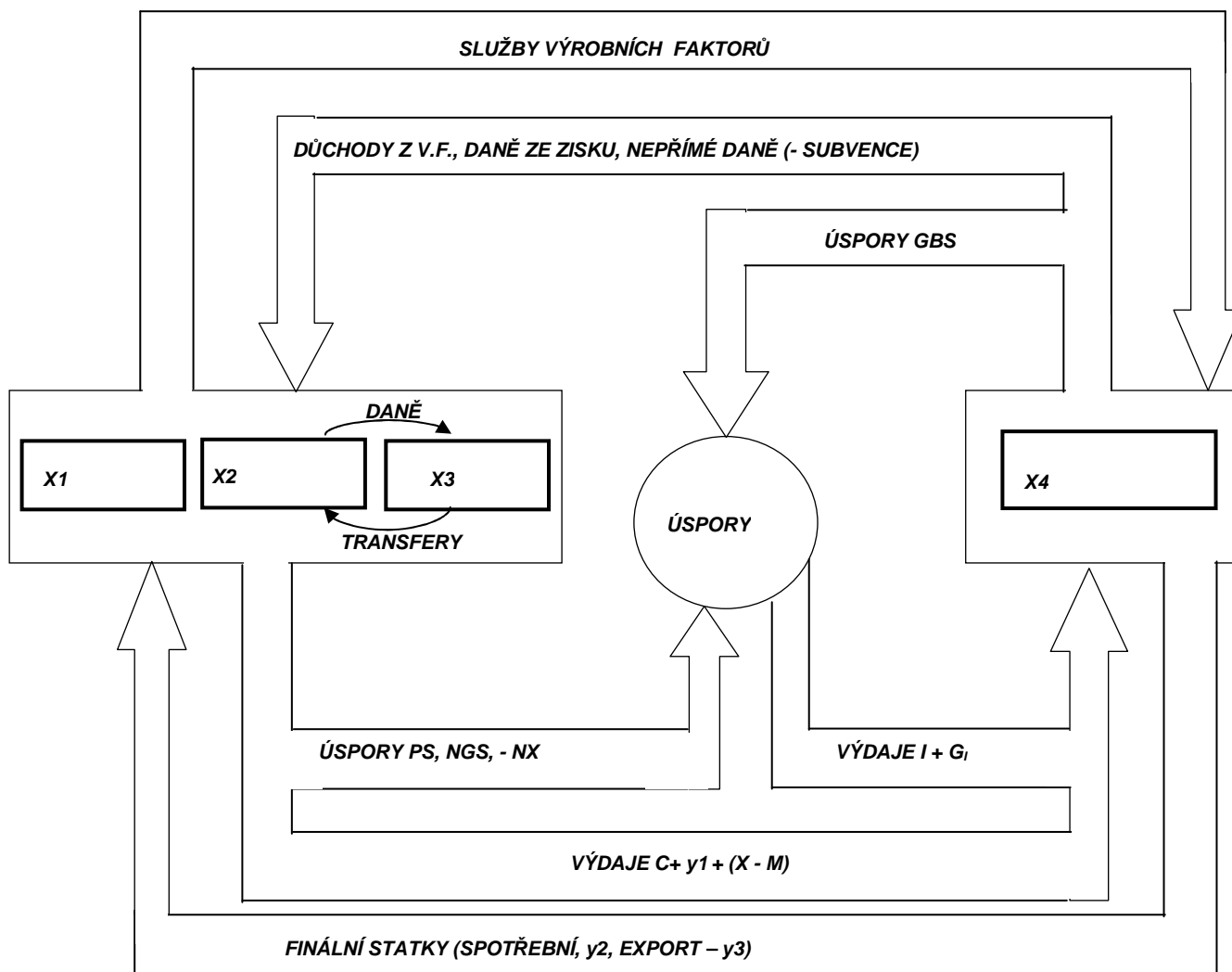
- a) „Není to laskavost řezníka, sládky nebo pekaře, které vděčíme za to, že máme svůj oběd, nýbrž zřetel na vlastní zájem. Nespolehneme na jejich lidskost, ale na jejich sebelásku, a nezdůrazňujeme jim naše potřeby, ale výhody, které plynou jim“

- b) „Dělba práce, z níž vyplývá tolik výhod nebyla vytvořena lidskou moudrostí... Je to nezbytný, ač velmi pomalu a postupně se rozvíjející následek jistého sklonu lidské povahy... Je to sklon k obchodování, vyměňování a směňování jedné věci za druhou“
- c) „Výdaje panovníka nebo republiky jsou výdaje na obranu, na spravedlnost a na veřejné služby a zařízení...“
- d) „Jednotlivec se řídí vlastním prospěchem, ale jako v mnohých dalších případech, vede ho jakási neviditelná ruka, aby pomáhala dosáhnout cíle, o který mu vůbec nejde...tím, že sleduje vlastní zájmy, často prospěje zájmům společnosti více, než kdyby jim chtěl skutečně prospět“

+2) Komu ze slavných ekonomů přiřadíte následující citáty?

- a) „Jestliže sklon ke spotřebě a míra investic vyústí do nedostatečné efektivní poptávky, skutečná výše zaměstnanosti bude nižší než nabídka práce, která je potenciálně k dispozici“
- b) „V každém případě však existuje nezbytná podmínka, bez které dávání přednosti likvidním penězům jako prostředku uchování majetku by nemohla být realizována. Touto podmínkou je nejistota o budoucí úrokové míře...“
- c) „Tři skupiny dávání přednosti likviditě... můžeme definovat jako závislé na: 1) motivu oběhu..., 2) motivu opatrnosti..., 3) motivu spekulace...“
- d) „...existuje vždy dočasná substituce mezi nezaměstnaností a inflací, neexistuje permanentní substituce. Dočasná substituce pramení nikoli z inflace samotné, ale z neanticipované inflace...“

K řešení úkolů 3) – 4) vyjděte z následujícího schématu ilustrujícího v neúplné podobě makroekonomický koloběh:

- 3) Doplňte neznámé x_1 , x_2 , x_3 , x_4 označující jednotlivé makroekonomické sektory.
- 4) Správně doplňte za neznámé y_1 , y_2 a y_3 .
- 5) Správně doplňte:
- rozdíl mezi příjmy vlády na straně jedné a transferovými platbami a spotřebními nákupy vlády na straně druhé tvoří čisté vládní ...
 - ve schématu makroekonomického koloběhu pocházejí výdaje na investiční statky z kvazisektoru ... (nutného kvůli uzavřenosti koloběhu)
 - vládní nákupy se skládají z vládní ... a vládních investic
 - důchody domácností jsou využity na zaplacení daní, jako spotřební výdaje domácností a k tvorbě osobních ...
 - pokud je export větší než import je část národních ... poskytována do zahraničí
- 6) Správně doplňte následující tvrzení:
- makroekonomický koloběh vyjadřuje postavení čtyř makroekonomických subjektů v tocích ... výrobních faktorů a v tocích důchodů a ...
 - standardní ekonomie zkoumá ... vzácných zdrojů mezi různá alternativní použití, tak aby byly uspokojeny lidské ...
 - makroekonomické subjekty jsou tvořeny ... (vlastníci výrobních faktorů, spotřebitelé), podniky (výrobci), vládou (ve smyslu přerozdělovací soustavy ...) a zahraničím
 - mezi základní makroekonomické veličiny lze řadit ... , zaměstnanost, ... hladinu a vnější ekonomickou pozici země
 - „vzácnostní“ definice předmětu zkoumání economics vymezuje ekonomii jako vědu o tom, jak lidé a společnost ... o využívání vzácných zdrojů (s alternativním použitím) k výrobě užitečných a vzácných statků, a jak tyto ... mezi různé osoby a skupiny ve společnosti ke spotřebě současné a budoucí

Při řešení úkolů 7) – 8) vycházejte z níže uvedeného schématu „strom vývoje standardní mikroekonomie“, který ilustruje ve zjednodušené podobě formování moderní standardní (tj. neoklasické) mikroekonomické teorie. Letopočty za jmény jednotlivých ekonomů označují rok prvního vydání klíčových prací (podrobněji viz doporučenou literaturu [19]).

+7) Jak se česky jmenují zde uváděné stěžejní práce následujících ekonomů, na jejichž odkaz navazuje mikroekonomická a makroekonomická teorie dodnes?

- Adam Smith (1776)
- David Ricardo (1817)
- John Stuart Mill (1848)
- Alfred Marshall (1890)
- Joan Violet Robinsonová (1933)

+8) Kteří z uváděných ekonomů byli oceněni Nobelovou cenou za ekonomii? V čem spočívá jejich hlavní přínos?

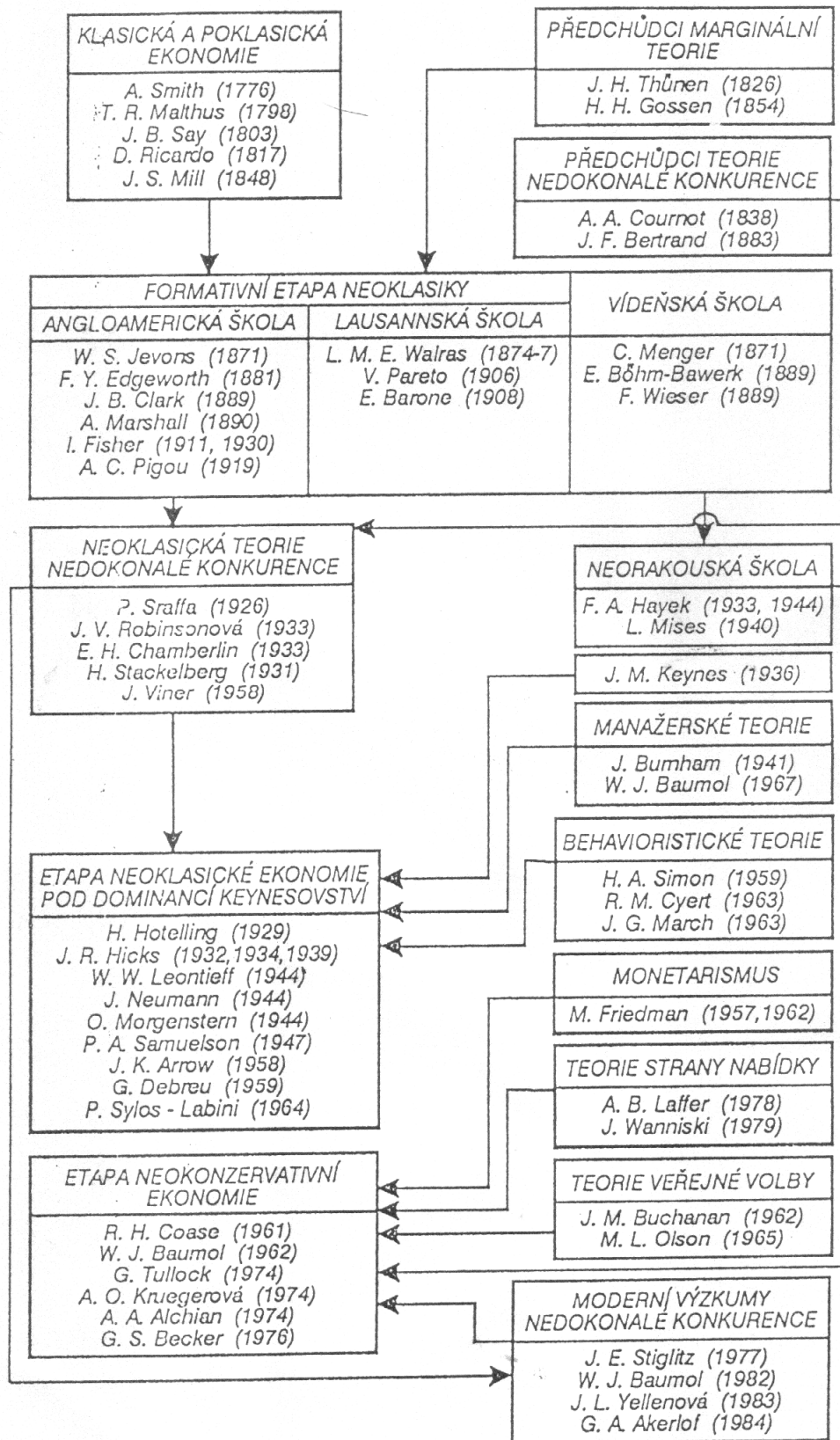
Při řešení úkolů 9) – 10) vyjděte z následujícího schématu „strom vývoje standardní makroekonomie“, který ilustruje ve zjednodušené podobě formování moderní standardní (tj. neoklasické a neokeynesovské) makroekonomické teorie. Letopočty za jmény jednotlivých autorů označují rok prvního vydání klíčových prací (podrobněji viz doporučenou literaturu [19]).

+9) Jak se česky jmenují zde uváděné stěžejní příspěvky následujících ekonomů, na jejichž odkaz teoretická makroekonomie dodnes navazuje?

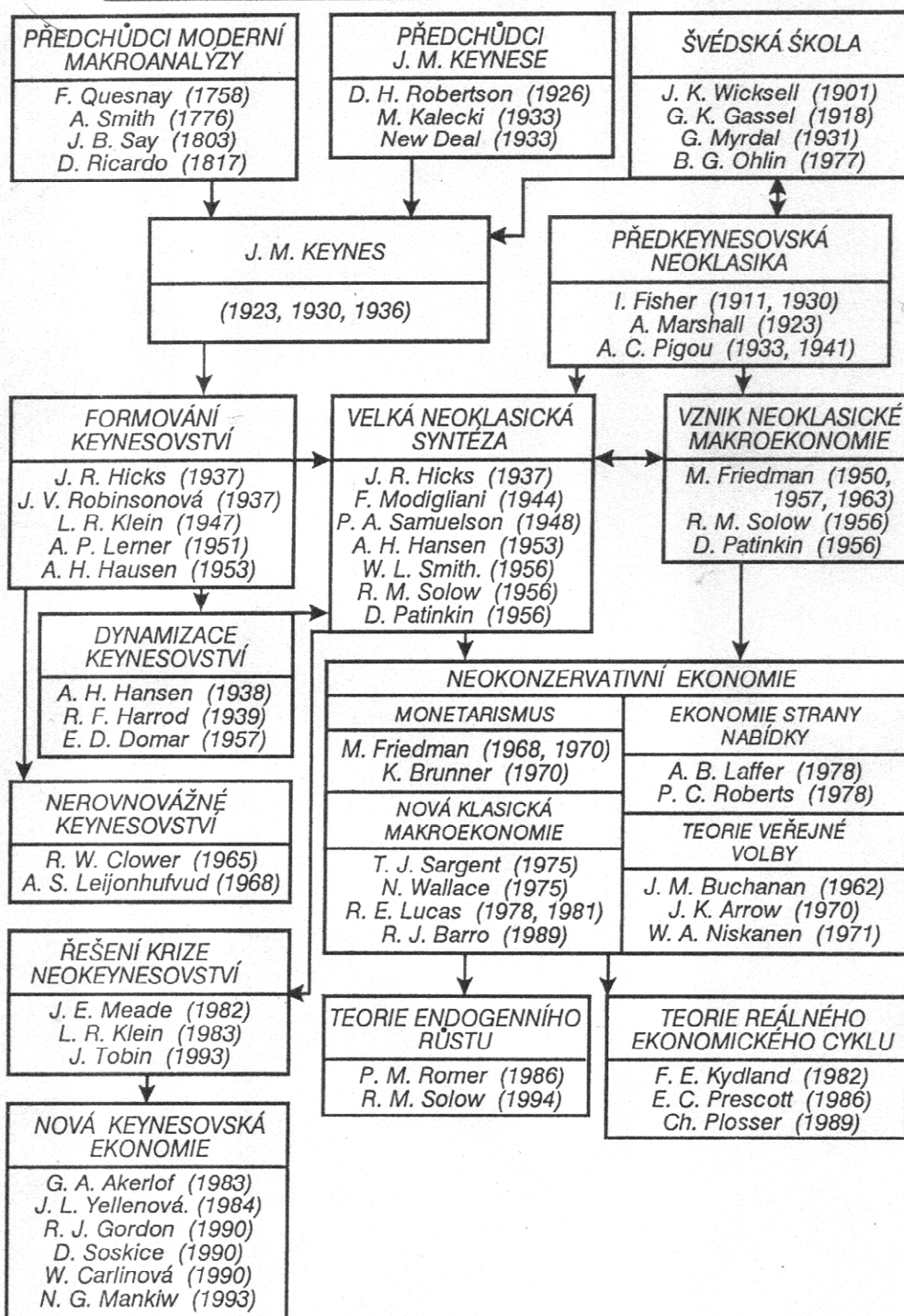
- Francois Quesnay (1758)
- Irving Fisher (1911)
- John Maynard Keynes (1930)
- John Maynard Keynes (1936)
- Milton Friedman (1968)

+10) Kteří z uváděných ekonomů byly oceněni Nobelovou cenou za ekonomii? V čem spočívá jejich klíčový přínos?

STROM VÝVOJE STANDARDNÍ MIKROEKONOMIE

STROM VÝVOJE STANDARDNÍ MAKROEKONOMIE

Řešení:

- ad 1) a) **Adam Smith** (1776)
b) **Adam Smith** (1776)
c) **Adam Smith** (1776)
d) **Adam Smith** (1776)
ad a) – ad d) - podrobněji viz doporučenou literaturu [11], [12], [19], [22], srov. př. 7) zde
- ad 2) a) **John Maynard Keynes** (1936)
b) **John Maynard Keynes** (1936)
c) **John Maynard Keynes** (1936)
d) **Milton Friedman** (1968)
ad a) – ad d) - podrobněji viz doporučenou literaturu [11], [12], [19], [22], srov. př. 9) zde
- ad 3) **x1 = zahraničí, x2 = domácnosti, x3 = vláda, x4 = podniky** (blíže viz doporučenou literaturu [1] aj.)
- ad 4) **y1 = G_c, y2 = investiční, y3 = import** (blíže viz doporučenou literaturu [1] aj.)
- ad 5) a) **úspory**
b) **úspory**
c) **spotřeby**
d) **úspor**
e) **úspor**
- ad 6) a) **služeb, výdajů**
b) **alokaci, potřeby**
c) **domácnostmi, rozpočtů**
d) **produkt, cenovou**
e) **rozhodují, rozdělují**
- ad 7) a) **Pojednání o podstatě a původu bohatství národů** (česky Praha, SNPL 1958 nebo Praha, Liberální institut 2001)
b) **Zásady politické a zdanění** (česky Praha, SNPL 1958)
c) **Zásady politické ekonomie s některými aplikacemi v sociální filosofii**
d) **Zásady ekonomie**
e) **Teorie nedokonalé konkurence** (slovensky Bratislava, Pravda 1987)
ad a) – ad e) - podrobněji viz doporučenou literaturu [11], [12], [19], [22] aj.
- ad 8) **P. A. Samuelson** (1970) – „za statistické a výzkumné práce dynamické ekonomické teorie“
J. K. Arrow (1972) a **J. R. Hicks** (1972) – „za příspěvky k teorii všeobecné rovnováhy a teorii blahobytu“
W. W. Leontief (1973) – „za meziodvětvovou analýzu“
F. A. Hayek (1974) – „za přínos k teorii peněz a hospodářských výkyvů“
M. Friedman (1976) – „za přínos k monetaristické teorii, teorii spotřeby a ekonomické politiky“
H. A. Simon (1978) – „za analýzu rozhodovacích procesů v rámci ekonomické organizace“
G. Debreu (1983) – „za zavedení nových metod a přesnou formulaci teorie všeobecné rovnováhy“
J. M. Buchanan (1986) – „za teorii politického rozhodování a teorii veřejné volby“
R. H. Coase (1991) – „za teorii transakčních nákladů a vlastnických práv“
G. S. Becker (1992) – „za rozšíření mikroekonomické analýzy na nové oblasti lidského chování a lidských vztahů“
G. A. Akerlof (2001) a **J. E. Stiglitz** (2001) – „za analýzu trhů s asymetrickými informacemi“
(podrobněji viz doporučenou literaturu [11], [12], [19], [22] aj.)
- ad 9) a) **Ekonomická tabulka** (česky Praha, SNPL 1958)
b) **Kupní síla peněz**
c) **Pojednání o penězích**
d) **Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz**
e) **Role monetární politiky**
ad a) – ad e) - podrobněji viz doporučenou literaturu [11], [12], [19], [22] aj.

- ad 10) **P. A. Samuelson** (1970) – „za statistické a výzkumné práce dynamické ekonomické teorie“
J. K. Arrow (1972) a **J. R. Hicks** (1972) – „za příspěvky k teorii všeobecné rovnováhy a teorii blahobytu“
M. Friedman (1976) – „za přínos k monetaristické teorii, teorii spotřeby a ekonomické politiky“
J. E. Meade (1977) a **B. G. Ohlin** (1977) – „za příspěvek k teorii mezinárodního obchodu a pohybu mezinárodního kapitálu“
L. R. Klein (1980) – „za ekonomické modely a jejich aplikace na ekonomické kolísání a ekonomickou politiku“
J. Tobin (1981) – „za analýzu finančních trhů“
F. Modigliani (1985) – „za výzkum spotřeby, úspor a finančních trhů“
J. M. Buchanan (1986) – „za teorii politického rozhodování a teorii veřejné volby“
R. M. Solow (1987) – „za teorii ekonomického růstu“
R. E. Lucas (1995) – „za aplikace hypotézy racionálních očekávání“
G. A. Akerlof (2001) a **J. E. Stiglitz** (2001) – „za analýzu trhů s asymetrickými informacemi“

(podrobněji viz doporučenou literaturu [11], [12], [19], [22] aj.

I.10. Vybrané reálie:

Tabulka: Základní makroekonomické ukazatele České republiky

Rozloha (rok 1999): 71 000 km²

Počet obyvatel: 10,3 mil.

Hrubý domácí produkt:

- běžné ceny, devizový kurs, 2002: 51,4 mld. USD
- na 1 obyvatele, devizový kurs, 2002: 6 822 USD
- na 1 obyvatele, běžné ceny, parita kupní síly, 1999: 13 450 USD

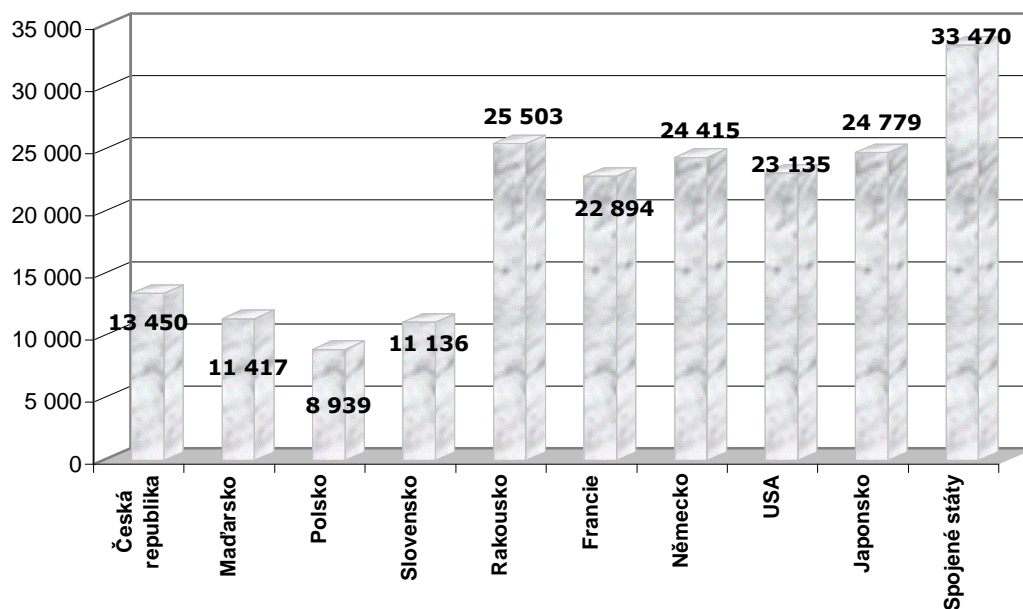
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
HDP, reálný růst (v %) ¹⁾	5,9	4,3	- 0,8	- 1,0	0,5	3,3	3,1	2,0
průměrná míra inflace (v %) ²⁾	9,1	8,8	8,5	10,7	2,1	3,9	4,7	1,8
míra nezaměstnanosti (koncem roku v %) ³⁾	2,93	3,5	5,2	7,5	9,4	8,8	8,9	9,8
produktivita práce (HDP/zaměstnanci)	5,2	4,1	- 0,1	0,4	2,6	4,0	2,7	1,0
průměrná mzda (nominální) ⁴⁾	8 172	9 676	10 691	11 693	12 666	13 499	14 640	15 707
podíl salda běžného účtu platební bilance na HDP (v %)	- 2,6	- 7,1	- 6,7	- 2,2	- 2,7	- 5,2	- 5,7	- 5,3
hrubý zahraniční dluh (mld. USD)	17,2	21,2	21,6	24,3	22,9	21,4	21,7	23,6
saldo státního rozpočtu (v % HDP)	- 0,2	- 0,3	- 1,0	- 1,6	- 1,6	- 2,3	- 3,1	- 2,0
CZK/EUR (průměr) ⁵⁾	34,3	34,0	35,8	36,2	36,9	35,6	34,1	30,8
CZK/USD (průměr)	26,5	27,1	31,8	32,3	34,6	38,6	38,0	32,7

- 1) Nejsledovanější ukazatel vývoje ekonomiky. Představuje souhrn hodnot přidaných zpracování ve všech odvětvích v činnostech považovaných v systému národního účetnictví za produktivní (tj. včetně služeb tržní i netržní povahy). Aby byl vyloučen vliv změn cen je vyjádřen ve stálých cenách (průměrné ceny roku 1995).
- 2) **Inflace** je obecně definována jako růst cenové hladiny. Míra inflace je měřena pomocí přírůstku indexu spotřebitelských cen (tzv. CPI). CPI měří úroveň cen vybraného koše reprezentativních výrobků a služeb (cca 790) ve dvou srovnávaných obdobích, přičemž váha (resp. význam), která je jednotlivým cenovým reprezentantům ve spotřebním koši přisouzena, odpovídá podílu daného druhu spotřeby, který zastupují, na celkové spotřebě domácností. Průměrná míra inflace vyjadřuje procentní změnu průměrné cenové hladiny za dvanáct posledních měsíců proti průměrné cenové hladině dvanácti předchozích měsíců.
- 3) **Míra evidované nezaměstnanosti**. Zdrojem dat o počtech neumístěných uchazečů o zaměstnání evidovaných na úřadech práce je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.
- 4) **Průměrná měsíční nominální mzda** jednoho zaměstnance zahrnuje všechny pracovní příjmy (základní mzdy, osobní příplatky a ohodnocení, prémie a odměny, podíly na hospodářských výsledcích a náhrady mzdy), Průměrná hrubá nominální mzda je uvedena za ekonomické subjekty s 20 a více zaměstnanci podnikatelské sféry (v peněžnictví a pojišťovnictví bez ohledu na počet zaměstnanců) a ve všech organizacích nepodnikatelské sféry.

5) ECU (European Currency Unit) bylo k 1. 1. 1999 nahrazeno EUR.

Zdroj: Statistická ročenka ČR 2002, <http://www.czso.cz>, <http://www.cnb.cz>

Graf: **Ekonomická úroveň vybraných zemí** (HDP na 1 obyvatele v paritě kupní síly, USD běžné ceny, rok 1999)

Poznámka: Ukazatel vývoje reálného HDP a reálného HDP na obyvatele, který je přepočítáván kursem USD, je ovlivněn podhodnoceným kursem české koruny vůči paritě kupní síly (podle devizového kursu USD byl reálný HDP v roce 2002 - 6822 USD). Proto je v mezinárodním srovnání používán propočet HDP v paritě kupní síly na jednotnou měnu (v tomto případě USD). V roce 1999 byl měnový kurs přepočten paritou kupní síly 13,5 CZK/USD. Podle posledních údajů Českého statistického úřadu (2001) byl reálný HDP na 1 obyvatele v paritě kupní síly v ČR 15 099 USD.

Zdroj: OECD, Purchasing Power Parities and Real Expenditures, 1999, Benchmark Year. Paris OECD 2002

I.11. Použitá a další doporučená literatura:

- +ALLEN, R. G. D.: *Makroekonomická teorie (matematický výklad)*. Praha, Academia 1975.
- BAUMOL, W. J., BLINDER, A. S.: *Economics. Principles and Policy*. 8. vydání. Fort Worth, Harcourt 1999.
- +BLAUG, M.: *Economic Theory in Retrospect*. 5. vydání. Cambridge, Cambridge University Press 1999.
- +BRANSON, W. H.: *Macroeconomics. Theory and Policy*. 3. vydání. New York, Harper & Row 1989.
- BUCHOLZ, T. G.: *Živé myšlenky mrtvých ekonomů*. Praha, Victoria Publishing 1993.
- +BURDA, M., WYPLOSZ, Ch.: *Macroeconomics. A European Text*. 3. vydání. Oxford, Oxford University Press 2001.
- BUREŠOVÁ, M., BURIANOVÁ, J., KADEŘÁBKOVÁ, B.: *Makroekonomie. Cvičebnice*. Praha, FinEco 1999.
- +CAHLÍK, T.: *Makroekonomie*. Praha, Univerzita Karlova v Praze - Nakladatelství Karolinum 1998.
- +DORNBUSCH, R., FISCHER, S.: *Makroekonomie*. 6. vydání. Praha, SPN a Nadace Economics 1994.
- EATWELL, J., MILGATE, M., NEWMAN, P. (eds.): *The New Palgrave A Dictionary of Economics. Volume 1, 2, 3, 4*. New York, Palgrave Publishers 2002.
- +FELDERER, B., HOMBURG, S.: *Makroekonomika a nová makroekonomika*. Bratislava, Elita 1995.
- +FRAIT, J., ZEDNÍČEK, R.: *Makroekonomie*. Ostrava, VŠB – TU 1996.
- FRANK, R. H., BERNANKE, B. S.: *Ekonomie*. Praha, Grada 2002.
- +FRIEDMAN, M.: *The Role of Monetary Policy*. *American Economic Review*, LVIII, March 1968, č. 1.

- +GORDON, R. J.: *Macroeconomics*. 8. vydání. New York, Addison - Wesley 2000.
- HELÍSEK, M.: *Makroekonomie. Základní kurs*. 2. přepracované vydání. Slaný, Melandrium 2002.
- HOLMAN, R.: *Ekonomie. Řešení otázek a příkladů*. 1. vydání. Praha, C. H. Beck 2000.
- HOLMAN, R.: *Ekonomie*. 3. aktualizované vydání. Praha, C. H. Beck 2002.
- +HOLMAN, R.: *Mikroekonomie. Středně pokročilý kurz*. Praha, C. H. Beck 2002.
- +HOLMAN, R. a kol.: *Dějiny ekonomického myšlení*. 2. vydání. Praha, C. H. Beck 2001.
- +JONÁŠ, J. a kol. (ed.): *Oslava ekonomie. Přednášky laureátů Nobelovy ceny za ekonomii*. 2. doplněné vydání. Praha, Academia 1994.
- +KADEŘÁBKOVÁ, B.: *Úvod do makroekonomie. Neoklasický přístup*. Praha, C. H. Beck 2003.
- +KADEŘÁBKOVÁ, A., SPĚVÁČEK, V., ŽÁK, M. (eds.): *Růst, stabilita a konkurenceschopnost: aktuální problémy české ekonomiky na cestě do EU*. Praha, Linde 2003.
- +KEYNES, J. M.: *Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz*. Praha, ČSAV 1963.
- +LANDRETH, H., COLANDER, D. C.: *History of Economic Theory*. 2. vydání. Boston, Houghton Mifflin 1989.
- LIPSEY, R. G., COURANT, P. N., PURVIS, D. D., STEINER, P. O.: *Economics*. 10. vydání. New York, Harper Collins College Publishers 1993.
- +LIŠKA, V. a kol.: *Makroekonomie*. Praha, Professional Publishing 2002.
- MACÁKOVÁ, L. a kol.: *Mikroekonomie. Základní kurs*. 7. vydání. Slaný, Melandrium 2002.
- +MACH, M.: *Makroekonomie II. Pro magisterské (inženýrské) studium*. 1. a 2. část. Slaný, Melandrium 2001.
- MACH, M., HELÍSEK, M.: *Standardy předmětů Makroekonomie I a Makroekonomie II*. Praha, VŠE v Praze 1997.
- MANKIWI, N. G.: *Zásady ekonomie*. Praha, Grada 1999.
- +MARSHALL, A.: *Principles of Economics*. 8. vydání. London, Macmillan 1920.
- +MILL, J. S.: *Principles of Political Economy*. New York, A. M. Kelley 1965.
- PEARCE, D. W. a kol.: *Macmillanův slovník moderní ekonomie*. Praha, Victoria Publishing 1995.
- +PROVAZNÍKOVÁ, R., VOLEJNÍKOVÁ, J.: *Makroekonomie – cvičebnice*. 2. vydání. Slaný, Melandrium 2003.
- +QUESNAY, F.: *Ekonomická tabulka*. Praha, SNPL 1958.
- +RICARDO, D.: *Zásady politické ekonomie a zdanění*. Praha, SNPL 1958.
- +ROBINSONOVÁ, J. V.: *Ekonomía nedokonalej konkurencie*. Bratislava, Pravda 1987.
- RUSMICHOVÁ, L., SOUKUP, J. a kol.: *Makroekonomie - základní kurs*. 5. vydání. Slaný, Melandrium 2002.
- SALIN, P.: *Makroekonómia*. Bratislava, Elita 1995.
- SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D.: *Ekonomie*. 13. vydání. Praha, Svoboda 1995.
- SEDLÁČEK, M. a kol.: *Základy ekonomické teorie*. Praha, ČVUT v Praze 2000.
- +SIRŮČEK, P.: *Průvodce dějinami standardních ekonomických teorií*. Slaný, Melandrium 2001.
- +SIRŮČEK, P.: *Pojetí člověka a racionality v ekonomických teoriích*. Marathon, 2002, č.3. <http://misc.eunet/marathon>.
- SIRŮČEK, P.: *EKONOMIE. Pro přijímací zkoušky na navazující magisterský studijní program na VŠE v Praze*. Praha, Oeconomica - Nakladatelství VŠE v Praze 2003.
- +SIRŮČEK, P.: *Průvodce dějinami standardních ekonomických teorií*. 2. aktualizované vydání. Slaný, Melandrium 2003.
- SIRŮČEK, P., NEČADOVÁ, M.: *Mikroekonomická teorie I. Cvičebnice*. 2. aktualizované vydání. Slaný, Melandrium 2003.
- +SIRŮČEK, P., BABIN, J.: *Makroekonomická teorie II. Pracovní sešit*. Slaný, Melandrium 2004 (v přípravě).
- +SLANÝ, A., ŽÁK, M.: *Hospodářská politika*. Praha, C. H. Beck 1999.
- +SLANÝ, A. a kol.: *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. Praha, C. H. Beck 2003.
- +SMITH, A.: *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Praha, Liberální institut 2001.
- +SOJKA, M.: *Milton Friedman. Svět liberální ekonomie*. Praha, Epocha 1996.
- +SOJKA, M.: *John Maynard Keynes a současná ekonomie*. Praha, Grada Publishing 1999.
- +SOJKA, M.: *Kdo byl kdo. Světoví a čeští ekonomové*. Praha, Libri 2002.
- +SOJKA, M. a kol.: *Dějiny ekonomických teorií*. Praha, Univerzita Karlova v Praze - Nakladatelství Karolinum 1999.
- SOJKA, M., KONEČNÝ, B.: *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. 4. vydání. Praha, Libri 2001.
- +SOUKUPOVÁ, J., HOŘEJŠÍ, B., MACÁKOVÁ, L., SOUKUP, J.: *Mikroekonomie*. 3. doplněné vydání. Praha, Management Press 2002.
- SPĚVÁČEK, V. a kol.: *Transformace české ekonomiky: politické, ekonomické a sociální aspekty*. Praha, Linde 2002.
- ŽÁK, M. a kol.: *Velká ekonomická encyklopedie*. 2. doplněné a rozšířené vydání. Praha, Linde 2002.